สาระน่ารู้เรื่องน้ำ

“พื้นที่ชุ่มน้ำ”

ส่วนส่งเสริมและประสานมวลชน
กองอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ (กอน.)

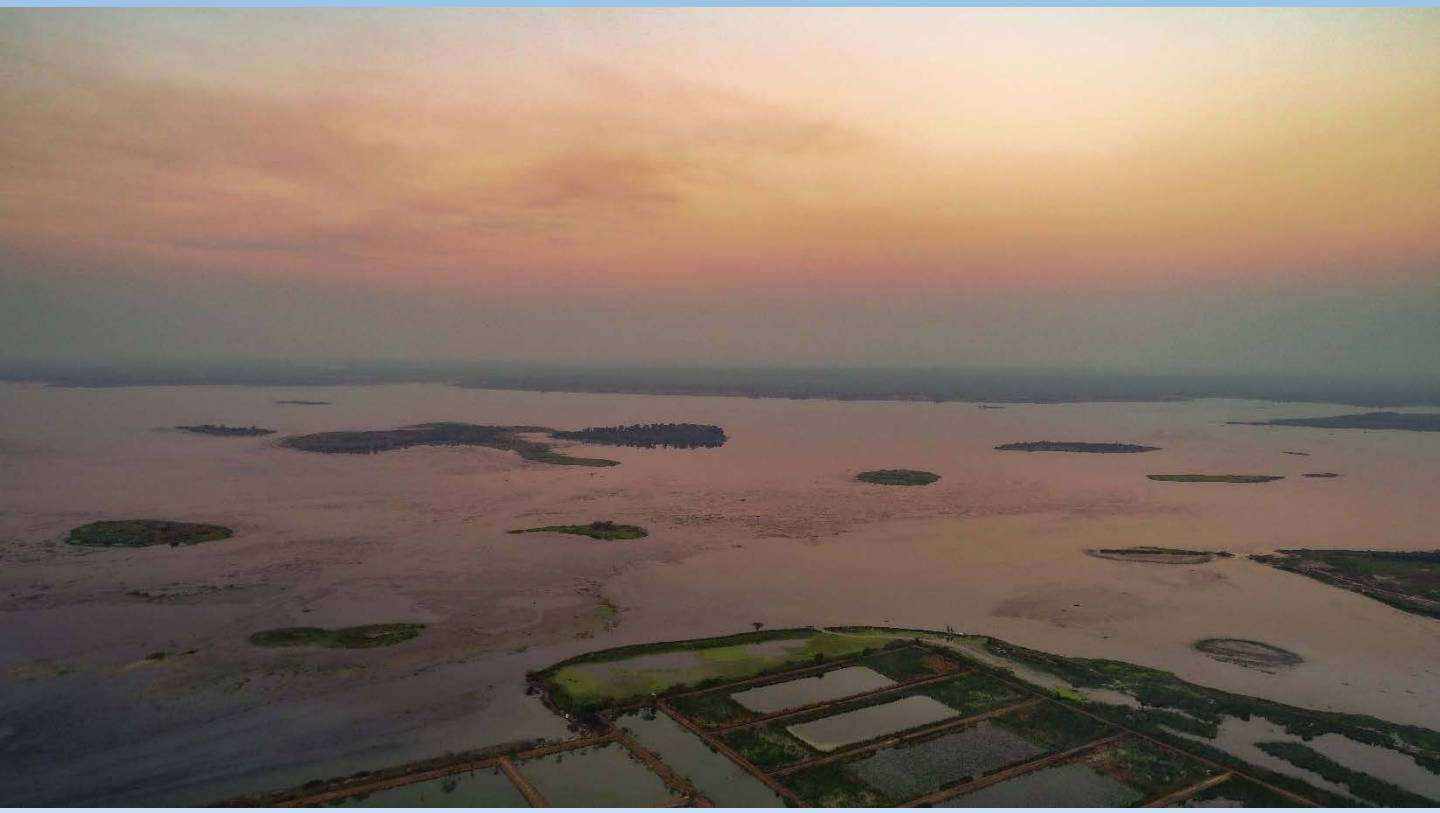

สวัสดีค่ะ พบกับ “สาระน่ารู้เรื่องน้ำ” บนเว็บไซต์กรมทรัพยากรน้ำกันอีกครั้งนะคะ ในเดือนนี้เรามีเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสาระความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านมาฝากเช่นเคย ครั้งนี้พบกับเรื่อง “พื้นที่ชุ่มน้ำ” ซึ่งประกอบด้วยประเด็นที่น่าสนใจมากมาย เช่น นิยามและประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ คุณค่าและความสำคัญ อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ฯลฯ

หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่พวกเราชาว ทน. สามารถส่งข้อมูลมาได้ที่อีเมล์ boonyaa.pang@gmail.com แล้วพบกันใหม่ในคราวหน้ากับเรื่องราวดีๆ มีประโยชน์เช่นเคยกับ “สาระน่ารู้เรื่องน้ำ” นะคะ

28 กุมภาพันธ์ 2566

พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetlands)

ตามคำนิยามในมาตรา 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง **พื้นที่ชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น**

- พื้นที่ที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วม อยู่ถาวรหรือชั่วคราว
- พื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งหรือน้ำไหล
- พื้นที่ที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย หรือน้ำเค็ม
- พื้นที่ชายฝั่งทะเล และที่ในทะเลบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร

ประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ

1 พื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน (Inland Wetlands)

1) **แหล่งน้ำไหล (Riverine)** ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร ลำคลอง ที่มีน้ำไหลตลอดปีหรือบางฤดู ริมตลิ่งหรือหาดแม่น้ำ ที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำ ได้แก่ ทุ่งหญ้าหรือพรุหญ้า ป่าพรุ บริเวณรอบๆ แม่น้ำที่มีน้ำท่วมขังเป็นครั้งคราว เช่น แอ่งน้ำ วังน้ำ ทุ่งน้ำจืด เป็นต้น

2) **ที่ลุ่มชื้นแฉะหรือหนองน้ำ** (Palustrine) หมายถึง พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังตลอดเวลาหรือบางฤดู มีความลึกไม่เกิน 2 เมตร และมีพืชน้ำปกคลุมผิวน้ำมากกว่าร้อยละ 30 เช่น ที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่ลุ่มสนุ่น ที่ลุ่มน้ำขัง หนองน้ำซับ ป่าบุ่ง ป่าทาม เป็นต้น

3) **ทะเลสาบหรือบึง** (Lacustrine) คือ แหล่งน้ำขนาดใหญ่ หรือพื้นที่ที่มีน้ำขังตลอดเวลาหรือบางฤดู และมีกระแสน้ำไหลเล็กน้อย มีความลึกมากกว่า 2 เมตร มีพืชน้ำปกคลุมผิวน้ำน้อยกว่าร้อยละ 30

4) **แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น** (Human-made) เช่น นาข้าว นาเกลือ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ชลประทาน ทางระบายน้ำ อ่างเก็บน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำแบบบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสีย คลองที่ขุดขึ้น รวมถึงเขาหินปูนและระบบอุทกวิทยาใต้ดินที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วย

2 พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal Wetlands)

1) **ปากแม่น้ำหรือชะวากทะเล** (Estuarine) คือ บริเวณที่แม่น้ำกับทะเลมาบรรจบกัน มีความเค็มอยู่ระหว่างน้ำทะเลและน้ำจืด เช่น ดินดอนสามเหลี่ยม ที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึง ป่าชายเลน หาดโคลน หาดเลน แหล่งหญ้าทะเล เป็นต้น

2) **ทะเลและชายฝั่งทะเล** (Marine and Coastal) คือ บริเวณที่ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสจากแม่น้ำ เช่น ทะเลสาบน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย หาดทราย และแนวปะการังชายฝั่งทะเลที่เป็นหิน เกาะในทะเล ผาหินริมทะเล เป็นต้น

ที่มา: https://km.dmcr.go.th/c_11

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention)

ที่มา: https://www.phanangtung.go.th/album_travel/view.php?album_id=5

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และยับยั้งการสูญเสียของพื้นที่ชุ่มน้ำโลก โดยให้มีการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

จัดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2514 (ค.ศ.1971) ณ เมืองแรมซาร์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

มีผลบังคับใช้ปี พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) และมีการกำหนดให้วันที่ 2 กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็น **“วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (World Wetlands Days)”**

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ลำดับที่ 110 มีผลบังคับใช้วันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2541

โดยเสนอให้พรุควนขี้เสียนในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง เป็นแรมซาร์ไซต์แห่งแรกของไทย และเป็นลำดับที่ 948 ของทะเบียนแรมซาร์ไซต์

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

ลำดับที่	ความสำคัญ
1	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites)
2	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ
3	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ
4	พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น
5	พื้นที่ชุ่มน้ำตามคำนิยาม

พื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญในไทย

แรมซาร์ไซต์ 15 แห่ง

ระดับนานาชาติ 65 แห่ง

ระดับชาติ 47 แห่ง

แรมซาร์ไซต์ (Ramsar Sites)

พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหายาก
หรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ
มีความสำคัญระหว่างประเทศ
สำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ ที่เกี่ยวข้องกับชนิดพันธุ์และจำนวน
ประชากรของนกน้ำและปลา

พื้นที่ชุ่มน้ำในทะเบียนของอนุสัญญาฯ (Ramsar Sites)

ที่มา: สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

เกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ชุ่มน้ำ

กลุ่ม A ของเกณฑ์

พื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่เป็นตัวแทนหายากหรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ

เกณฑ์ 1: พื้นที่ชุ่มน้ำนั้นประกอบด้วยประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทน หายาก หรือมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ซึ่งพบในเขตชีวภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม

กลุ่ม B ของเกณฑ์

พื้นที่ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ
สำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เกณฑ์เกี่ยวกับชนิดพันธุ์และชุมชนประชาการทางนิเวศ

เกณฑ์ 2: เกื้อกูล ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ใกล้สูญพันธุ์ หรือใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หรือชุมนุมประชากรที่ถูกคุกคาม

เกณฑ์ 3: เกื้อกูล ประชากรของชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่สำคัญต่อการธำรงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของเขตชีวภูมิศาสตร์หนึ่งโดยเฉพาะ

เกณฑ์ 4: เกื้อกูล ชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่อยู่ในระยะวิกฤติหนึ่งของวงจรชีวิตของชนิดพันธุ์นั้น หรือเป็นที่อพยพระหว่างสภาพเสื่อมโทรมพึ่งพาอาศัยอยู่

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับนกน้ำ

เกณฑ์ 5: เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูลของนกน้ำ 20,000 ตัว หรือมากกว่า

เกณฑ์ 6: เป็นที่อยู่อาศัยตามปกติเกื้อกูล ร้อยละ 1 ของประชากรในชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์หนึ่งของนกน้ำ

เกณฑ์พิเศษเกี่ยวกับปลา

เกณฑ์ 7: เกื้อกูล สัดส่วนที่สำคัญของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ หรือวงศ์ของปลาพื้นเมือง ระยะหนึ่งของวงจรชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของชนิดพันธุ์ และ/หรือประชากรที่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ และ/หรือคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีคุณูปการต่อความความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก

เกณฑ์ 8: เป็นแหล่งสำคัญของอาหารสำหรับปลาวางไข่ ฟูมฟักตัวอ่อนและ/หรือเส้นทางอพยพ ซึ่งปริมาณของปลาไม่ว่าภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือที่อื่นพึ่งพาอาศัยอยู่

คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ 3 ประการหลัก

ด้านวิถีชีวิตและความเชื่อ

พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าทางจิตใจและความเชื่อ การนันทนาการและการพักผ่อน แหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

ด้านเศรษฐกิจ

พื้นที่ชุ่มน้ำสามารถสร้างประโยชน์เชิงอุปโภค-บริโภค เส้นทางคมนาคมในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว แหล่งทรัพยากรพลังงาน

ด้านนิเวศ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็มไม่ให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับสารพิษ เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรทางธรรมชาติ แหล่งรวบรวมพันธุ์พืชและสัตว์

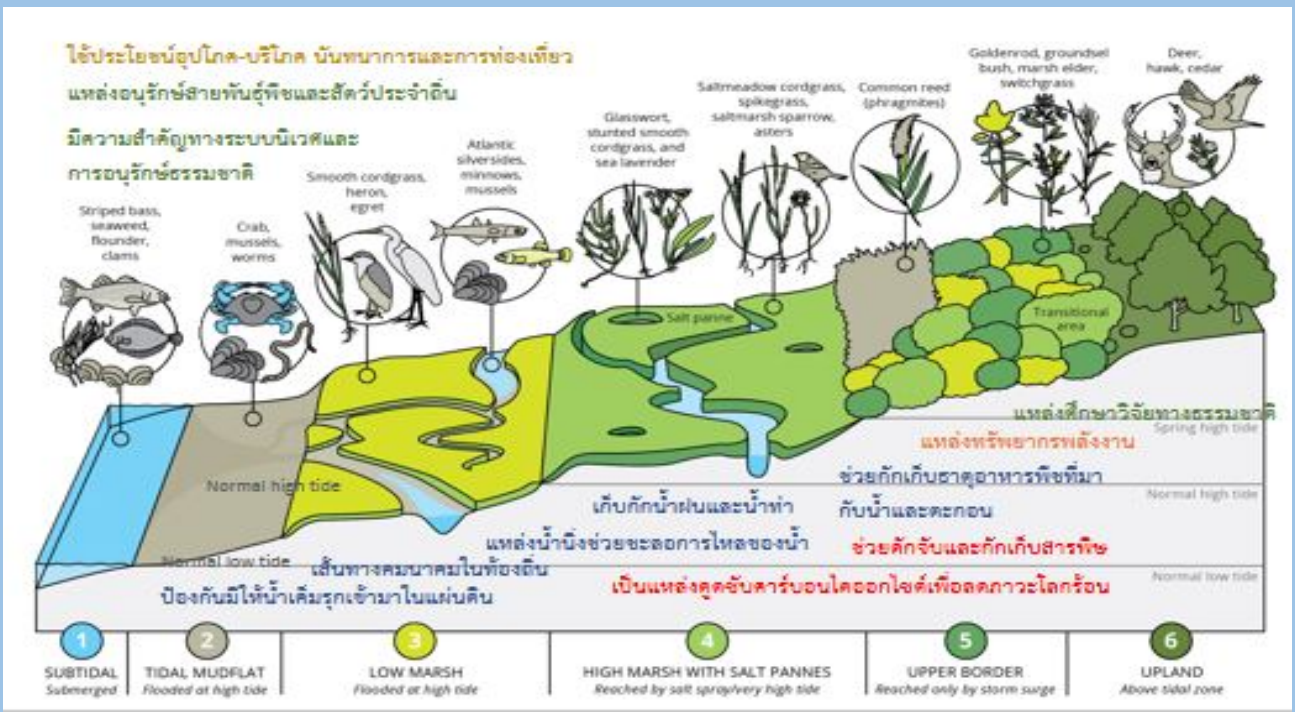

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, หนังสือรู้ไว้ใช่ว่า...พื้นที่ชุ่มน้ำ (2562)